

MUUSIKOKSI VAI PEDAGOGIKSI?

Musiikinopiskelijan ammatti-identiteetin muodostuminen

Iina Karjalainen

Pedagoginen opinnäytetyö
Maaliskuu 2009

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Karjalainen, Iina	Julkaisun laji Pedagoginen opinnäytetyö (5 op)	
	Sivumäärä 27	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi MUUSIKOKSI VAI PEDAGOGIKSI? Musiikinopiskelijan ammatti-identiteetin muodostuminen		
Koulutusohjelma Opettajan pedagogiset opinnot musiikin ja tanssin alalla		
Työn ohjaaja(t) Hannula, Kaija		
Toimeksiantaja(t) -		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössä selvitettiin instrumenttiopettajan ja muusikon ammatti-identiteetin muodostumista. Ammatti-identiteettiä selvitettiin käsitteenä kirjallisuuden avulla. Työhön käytettiin aineistona musiikin alan opiskelijoista tehtyjä ja heidän identiteettiään koskevia tutkimuksia, sekä muuta aiheeseen liittyvää kirjallisuutta.</p> <p>Opinnäytetyöhön haastateltiin neljää musiikin alan ammattilaista. Heistä selvitettiin heidän ammatti-identiteettinsä rakentumisvaiheita ja sen määrittymisen ajankohtaa. Haastattelun tuloksia vertailtiin keskenään ja niistä tehtiin johtopäätöksiä.</p> <p>Kirjallisuuden perusteella todettiin, että ammatti-identiteetin muodostuminen on prosessi, johon liittyvät monet asiat. Muusikoiden kohdalla koulutus vaikuttaa paljon siihen, muodostuuko ammatti-identiteetti helposti vai vaikeasti. Haastatelluista kukaan ei kuitenkaan kokenut ammatti-identiteetin muodostumista erityisen ongelmalliseksi.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Ammatti-identiteetti, muusikko, musiikkipedagogi		
Muut tiedot -		

Author(s) Iina Karjalainen	Type of Publication Diploma project (5 ECTS credits)	
	Pages 27	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title MUSICIAN OR PEDAGOG? Development of professional identity of a music instrument student		
Degree Programme Pedagogical studies for music and dance teachers		
Tutor(s) Hannula, Kaija		
Assigned by -		
Abstract This thesis researched how the professional identity of a music instrument teacher or a musician is formed. The term professional identity was defined using relevant literature. Researches processing the forming of professional identity among music students and other literature concerning the subject were used.. Four people working in music industry were interviewed. The phases of the forming and crystallization of their professional identity were researched. The results were compared and conclusions were made. Based on the literature it could be stated that forming of professional identity is a process that is related to many issues. Among musicians education has a lot of impact whether their identity formation is easy or difficult. However, none of the interviewees found the forming of their professional identity very problematic.		
Keywords professional identity, musician, pedagog,...		
Miscellaneous -		

SISÄLLYSLUETTELO

<u>1 MIKSI AIHE ON AJANKOHTAINEN?.....</u>	<u>2</u>
<u>2 AMMATTI-IDENTITEETTI JA SEN MUODOSTUMINEN.....</u>	<u>4</u>
<u>3 MUSIIKINOISKELIJAN AMMATTI-IDENTITEETTI TUTKIMUSTEN</u>	
<u> VALOSSA.....</u>	<u>8</u>
<u> 3.1 Muusikon ammatti-identiteetin muodostuminen.....</u>	<u>8</u>
<u> 3.2 Muusikosta opettajaksi.....</u>	<u>10</u>
<u> 3.3 Opettajan ammatti-identiteetin muodostuminen.....</u>	<u>11</u>
<u>4 TYÖELÄMÄSSÄ TOIMIVIEN KÄSITYKSET AMMATTI-IDENTITEETTINSÄ</u>	
<u> RAKENTUMISESTA.....</u>	<u>15</u>
<u> 4.1 Haastateltujen tausta.....</u>	<u>15</u>
<u> 4.2 Ammatti-identiteetin muodostumisen vaiheet haastatelluilla.....</u>	<u>16</u>
<u> 4.3 Muusikkous vastaan opettajuus.....</u>	<u>20</u>
<u>5 OLIKO AIHEESEEN TUTUSTUMISESTA HYÖTYÄ?.....</u>	<u>24</u>
<u>LÄHDELUETTELO.....</u>	<u>25</u>

1 MIKSI AIHE ON AJANKOHTAINEN?

Opinnäytetyöni aihe on ajankohtainen jokaiselle musiikin alan opiskelijalle. Musiikin alalla on paljon osajia ja näin ollen työpaikoista kova kilpailu. Valmistuvalla ei mielestäni välttämättä ole tarkkaa tietoa siitä, mihin hän työelämässä suuntautuu, ja mitä töitä hänen on mahdollista saada. Tämä vaikeuttaa ammatti-identiteetin muodostumista ja vahvistumista. Mielestäni etenkin valmistuvan opiskelijan on tärkeää miettiä omaa ammatti-identiteettiään. Itselleni on ollut hyödyksi opinnäytetyön tekemisen myötä tutustua aiheeseen. Kun valmistuminen lähestyy, alkaa miettiä omaa paikkaansa yhteiskunnassa, sitä mikä on ja mihin kuuluu. Minulle on ollut tärkeää huomata ammatti-identiteetistä lukiessani, ettei se ole valmiiksi muodostunut siinä vaiheessa kun valmistutaan: nuori alansa ammattilainen määrittelee sitä vielä pitkän aikaa työelämässä ollessaan. Vasta sitten ammatti-identiteetti voi muotoutua loppuun saakka, kun on kokemusta työelämästä ja yhteisöstä, jossa töitä tekee.

Musiikin alan opiskelijoista pianistit ovat hyvä esimerkki siitä, miten pitkien hyvin solistipainotteisten opintojen jälkeen muusikon töitä onkin Suomessa hyvin vähän tarjolla. Näin ollen monet päätyvät opettajan työhön. Se voi olla jossain määrin haaste ammatti-identiteetille. Siinä tehdään selvä siirtyminen esiintyjästä opettajaksi. En kuitenkaan tarkoita sitä, että opettaessa oma soitto unohdettaisiin täysin. Se on tärkeä osa oman ammattitaidon ylläpitämistä. On kuitenkin tärkeää ymmärtää, että tällaiset muutokset vaativat myös identiteetin muokkaamista.

Haastattelin työhöni neljää viulun- ja alttoviulunsoiton ammattilaista. He toimivat joko opettajan tai muusikon työssä. Valitsin haastateltavikseni nimenomaan jousisoittajia, koska itse valmistun viulunsoitonopettajaksi, ja halusin tehdä työstä mahdollisimman mielenkiintoisen myös itselleni. Haastatteluista sain tärkeän henkilökohtaisen näkökulman opinnäytetyöhöni. Nämä ammattilaiset ovat ratkaisseet ammatti-identiteettikysymyksen hyvin, ja osan ei ole edes tarvinnut sitä erityisemmin ratkaista. He kaikki ovat löytäneet paikkansa työelämässä, ja ovat tyytyväisiä siihen mitä tekevät. Haastattelujen tulokset antoivat itselleni varmuutta ja uskoa siihen, että löydän paikkani musiikin alalla. Oli hyvin mielenkiintoista saada tietää, miten nämä

henkilöt ovat sijoittuneet työelämään, ja onko se vastannut sitä, mitä he ovat opiskeluaikoina kuvitelleet tulevansa tekemään.

Tarkennan vielä, että jatkossa puhuessani muusikoista, tarkoitan muusikoksi opiskelevia tai muusikon töitä tekeviä henkilöitä. Musiikkipedagogi on nykyään ammattikorkeakoulusta valmistuvan viulunsoitonopettajan nimike, mutta puhun jatkossa heitä tarkoittaessani usein opettajalinjalla opiskelevista. Olen vaihtanut haastateltujen nimet yleisiin suomalaisiin nimiin. Keksityn nimen lisäksi ilmoitan heidän ikänsä. Muutin nimet, koska uskon haastattelujen sisällön tulevan paremmin esiin jos ne eivät henkilöidy kehenkään. Tämä oli myös toiveena osalla haastatelluista. Lisäksi mainitsen, jotta opinnoistamme saa oikean käsityksen, että musiikki ja tanssi ovat ammattikorkeakoulun nykyisen järjestelmän mukaan ainoat alat, joiden amk-tutkintoon sisältyy esimerkiksi meidän yksikön muusikon koulutuksen lisäksi opettajaopinnot. Järjestämismalli pohjautuu opetusministeriön työryhmän muistioon 12:1999 Opettajan pedagogisten opintojen järjestäminen musiikkialalla.

2 AMMATTI-IDENTITEETTI JA SEN MUODOSTUMINEN

Jotta päästäisiin perehtymään musiikin alan ihmisten ammatti-identiteetin muodostumiseen, haluan tutustuttaa lukijan aluksi ammatti-identiteetin käsitteeseen yleisellä tasolla. Matti Sippo kuvailee ammatti-identiteettiä kirjassaan Sairaalasielunhoitajan ammatti-identiteetti (2000, 23) siten, että ammatti-identiteetillä tarkoitetaan ammattiin samaistumista ilmentäviä ominaisuuksia, piirteitä ja tunnuksia. Hänen mukaansa siihen samaistutaan henkilökohtaisesti, ja samaistuminen on sidoksissa henkilön koko elämäntilanteeseen ja nojautuu subjektiiviseen käsitykseen ammatista. Sipon mielestä ammatti-identiteetti kehittyy toisaalta työkokemusten kertymisen ja toisaalta yleisen persoonallisuuden kehityksen kautta. Mielestäni juuri siksi nuorella ammattilaisella ammatti-identiteetin kehitys voi olla vielä hyvinkin kesken. Vasta työkokemus näyttää miten hyvä työssään on. Vasta työelämässä ollessa pääsee paremmin myös samaistumaan työyhteisöönsä, silloin on osa porukkaa. Siihen asti tehdään melko yksinäistäkin työtä oman ammattitaidon kehittämiseksi. Lisäksi mielestäni muu persoonallisuuden kehitys vaikuttaa paljon kehittymiseen työssä ja päinvastoin. Kun alkaa olla selvillä siitä, millainen on ihmisenä, ja löytyy aikuisen ihmisen terve itsevarmuus, kehittyy oma muusikkous ja esiintymistaito myös paljon. Sippo (2000, 23) toteaa ympäristön ja yksilön olevan keskinäisessä vuorovaikutuksessa ammatin yhteydessä. *”Työ muuttaa ihmistä ja ihminen työtä.”* Hän toteaa, että subjektiiviseen käsitykseen itsestä ammatinharjoittajana liittyvät arviot omasta pätevyydestä ja riittävydestä työssä, sekä käsitykset toimenkuvasta, roolista, työn velvoitteista, viiteryhmästä, oman työn arvosta ja ammatillisista kehitystarpeista.

Sippo korostaa yksilöllisen ammatti-identiteetin olevan merkittävä sosiaalinen identiteetti. Se muodostuu osana hänen persoonallisuuttaan ja kokonaisidentiteettiään (2000, 24). Uskon hyvin ammatti-identiteetin olevan merkittävä sosiaalinen identiteetti. Ihmiset luokittelevat mielestäni paljon heti ensi tapaamisella sen mukaan mitä he tekevät. Eri ammattien edustajat ovat verrattavissa esimerkiksi sen mukaan, kuinka paljon he ansaitsevat, työnkuvan mukaan tai siihen perustuen, miten yhteiskunnallisesti ”tärkeä” ammatti ihmisten mielestä on. Sipon mielestä ammatti-identiteetin muodostuminen on hidas prosessi, jossa kehitytään tietyn ammatin

harjoittajaksi. Siinä tarvitaan oppimisprosessin lisäksi sisäistymistä ammattiin, jotta ammatin harjoittaminen ei jäisi vain teknisen suorittamisen tasolle (2000, 24). Minusta vasta valmistuvana ammattikuntani edustajana tuntu huojentavalta, että ammatti-identiteetti muodostuu ihmisen sisäistäessä ammatin. Se on siis pidempiaikainen prosessi. En itse ainakaan tunne itseäni millään lailla valmiiksi opettajaksi tai muusikoksi nyt. Se tie on vasta alussa. Ammatillinen kasvu etenee Sipon (2000, 24-25) mukaan samanaikaisesti koko persoonallisuuden kasvun kanssa. Hänen mukaansa yksilön minuuden käsittämiseen liittyy myös ammattikunnan identiteetti. *”Ihminen samaistuu johonkin ammattiryhmään, jonka intressit ja normit hän tuntee omikseen.”*

Marja-Leena Stenström kuvailee artikkelissaan ammatti-identiteettiä ja sen muodostumista Anneli Etäpellon ja Raija Miettisen toimittaman kirjassa *Ammattitaito ja ammatillinen kasvu* (1993). Hänen mukaansa ammatillisen identiteetin oletetaan kehittyvän koulutuksen ja ammatissa toimimisen myötä osana yksilön identiteettiä. Hän esittelee Hollandin teorian vuodelta 1985. Holland on määritellyt ammatinvalintaedellytysten näkökulmasta ammatillisen identiteetin asteena, jossa henkilöllä on selvä ja stabiili kuva päämääristä, kiinnostuksista ja kyvyistä. Selvä ammatillinen identiteetti ilmenee hänen mukaansa ammatillisten päämäärien pienenä lukumääränä ja luottamuksena ammatinvalintapäätöksiin. *”Tämän tulkinnan mukaan opiskelemaan pyrkivän hakutoiveiden tulisi kohdistua harvoille aloille, jotta hänellä olisi selkiytynyt ammatillinen identiteetti.”* (Stenström 1993, 37) Olettaako hän siis ammatti-identiteetin olevan valmis ja muotoutunut jo opiskelemaan haettaessa? Itse ainakin epäröin siinä vaiheessa vielä kovasti sitä, olenko lähdössä oikealle alalle, alalla pärjäämisestä puhumattakaan. Stenström (1993, 37) esittelee myös Rädyn teorian ammatti-identiteetistä. Rätty on määritellyt ammatti-identiteetin ammatissa toimimisen näkökulmasta yksilön samaistumisena tietyn ammatin ominaisuuksiin, piirteisiin ja tunnuksiin. Hän esittelee kolme kriteeriä, joiden täyttymistä ammatti-identiteetin muodostuminen edellyttää:

1. Ammatin, johon yksilö samaistuu on oltava tunnistettu, selkiytynyt yhteiskunnalliselta merkitykseltään, tavoitteiltaan, tehtäviltään, vastuultaan ja velvollisuuksiltaan.

2. Ammatilla on oltava ominaisuuksia ja piirteitä, joiden avulla se erottuu muista ammateista.
3. Identiteetin muodostuminen perustuu samaistumiseen, jonka pohjana on työntekijän subjektiivinen käsitys ammatistaan. Ammatti-identiteetin muodostuminen ja selkiytyminen edellyttää työntekijältä minäkuvan selkiytymistä.

Stenströmin (1993, 38) mielestä ammatti-identiteettiä voidaan tarkastella myös ammattiryhmän kautta. Tällöin huomio kiintyy hänestä siihen, miten ammattiryhmä kokee itse itsensä. *”Tietyn ammatin identiteetin muodostavat ammatinharjoittajien selkiytynyt tietoisuus omista pyrkimyksistään, päämäärästään ja roolistaan sekä siitä, mitä ammattiryhmä on ja mihin se pyrkii.”*

Stenströmin mukaan ammatti-identiteetin voi nähdä myös siltä kannalta, miten muut mieltävät tietyn ammatin. Hänen mielestään ammattiryhmän identiteettiin selkiyttävästi vaikuttavia tekijöitä ovat mm. oma koulutusinstituutio, jäsentynyt toimenkuva, toiminnan tärkeys ja välttämättömyys yhteiskunnalle sekä yhteiskunnan antama arvostus. Itse en halua tietoisesti ainakaan muodostaa ammatti-identiteettiäni sen mukaan, mitä muut ajattelevat alastani. On selvää ettei muiden alojen edustajilla ole tarkkaa tietoa siitä, mitä esimerkiksi viulunsoitonopettajan tai orkesterimuusikon työ pitää sisällään. Sama pätee myös toisinpäin. Siksi ihmisillä on hyvinkin kärjistyneitä ajatuksia tietyistä aloista, enkä itse haluaisi määrittää työni arvoa sen mukaan.

Stenström (1993, 38) kiteyttää, että kun henkilöllä on ammatillinen identiteetti, hän tuntee itsensä henkilöksi, jolla on ammatin vaatimat taidot ja vastuu ja joka on tietoinen resursseistaan mutta myös omista rajoituksistaan. Se sisältää hänestä myös sen, että henkilö pyrkii kehittämään taitojaan ja ominaisuuksia sekä samaistumaan oman ammattiryhmänsä normeihin ja etiikkaan. Kirjoittajan mukaan ammatillinen identiteetti kehittyy sosialisoinnin kautta. Tämä edellyttää, että yksilö voi nähdä itsensä osana yhteiskuntaa, joka on osa omaa yhteisöä ja yhteistä työprosessia.

Stenström (1993, 38-39) toteaa ammatinvalintaan liittyvän etsinnän ja sitoutumisen. *”Etsintävaiheen oletetaan edistävän identiteetin kehittymistä, jonka jälkeen*

edellytetään valintoja ja sitoutumista niihin.” Kirjoittajan mielestä sitoutumisella ymmärretään omien henkilökohtaisten päämäärien ja arvojen valitsemista sekä valinnan pysyvyyttä. Hän summaa lopuksi, että ammatinvalinnan ehtona voidaankin pitää sitoutumista omiin valintoihin ja niiden toteutumista. Jos etsintävaihe edistää identiteetin kehitystä, ja sen jälkeen tehdään valintoja ja sitoudutaan niihin, ymmärrän sen niin, että etsintävaiheen jälkeen ammatti-identiteetti on loppuunsa kehittynyt. Itse ajattelisin, että sitoutuminen mahdollistaa ammatti-identiteetin kehityksen alkamisen. Silloin on jotain, mihin identiteetti voi suuntautua.

3 MUSIIKINOPISKELIJAN AMMATTI-IDENTITEETTI TUTKIMUSTEN VALOSSA

3.1 Muusikon ammatti-identiteetin muodostuminen

Airi Hirvonen on tutkinut teoksessaan Pikkupianisteista musiikin ammattilaisiksi (2003) sitä, miten naispianistien tie soittajista pianonsoitonopettajiksi on sujunut. Hirvosen tutkimuksen naispianistit opiskelevat Sibelius Akatemian solistisella linjalla. Pianisteille ei kuitenkaan löydy paljoa muuta kuin esimerkiksi opettajan tai säestäjän työpaikkoja. Näin ollen solistisen linjan käyneiden on muutettava ammatti-identiteettiään valmistumisensa jälkeen muusikosta opettajaksi. Hirvonen toteaa (2003, 129), että koulutuksen alussa solistisen koulutuksen opiskelijoilla ei ollut selkeää käsitystä siitä, millaiseen tehtävään he ovat kouluttautumassa. Hirvosen mukaan pianisteille on tärkeintä saada soittaa, ja suurin motivaation lähde on musiikki. Näin ollen opiskelijan identiteettiä voisi kuvata muusikkoidentiteetiksi. Se tulee kuitenkin myöhemmin täsmentymään esimerkiksi solisti-identiteetiksi, kamarimuusikkoidentiteetiksi tai soitonopettajaidentiteetiksi.

Olen samaa mieltä Hirvosen kanssa siitä, että muusikkoidentiteetti korostuu paljon opiskeluaikana. Opiskeluaika menee siinä, kun pyritään kehittämään omaa soittotaitoa huippuunsa, mikä luo tarvittavan musiikillisen ammattitaidon päätytty sitten muusikon tai opettajan töihin. Siksi on ymmärrettävää että opiskelijalla on pitkään vahva muusikkoidentiteetti, opiskeli hän sitten millä ”linjalla” hyvänsä. Koen itse jopa vähän pelottavana ajatuksen, että valmistuttuani alkaisin tehdä pelkkää opettajan työtä. Se on niin ristiriitainen sen kanssa, mitä olen opiskeluvuoteni tehnyt. Olen keskittynyt hyvin paljon omaan soittooni. Opettaminen on ollut mukavaa, mielenkiintoista ja innostavaa, mutta mielestäni opiskeluaikana on soittoharjoittelun tultava ensimmäisenä. Opetustaito kehittyy kuitenkin pidempään, ja työtä tehdessä. Toisaalta en usko kenenkään nykyään olettavankaan, että opettajan pitäisi vain opettaa. Onhan oman soittotaidon ylläpitäminen hyvin tärkeää. Lisäksi opettajan muusikkous luo uskottavuutta niin kollegojen kuin oppilaidenkin silmissä. Kuitenkin niin kuin Hirvonen toteaa, oma muusikkoidentiteettini on täsmentynyt opiskelujen edetessä.

Hirvonen (2003, 133) määrittelee kaksi musiikinopiskelijan identiteettiä. Ensimmäinen on sosiaalinen identiteetti (samuus). Toinen on persoonallinen identiteetti (itseys). Hirvosen mukaan solistisen koulutuksen opiskelijan näkökulmasta sosiaalinen musiikki-identiteetti on muotoutunut lapsesta alkaen. Prosessissa ovat olleet tärkeitä musiikkioppilaitoksessa suoritettuja menestyksellisiä opintoja. Ne ovat vahvistaneet opiskelijan käsitystä itsestään muusikkona. Sosiaalisen musiikki-identiteetin rakentumisen ydinkohtia ovat olleet ajatus musiikista ammattina ja ammattimaisiin soittopintoihin sitoutuminen.

Hirvosen (2003, 133) mukaan persoonallinen musiikki-identiteetti rakentuu rinnan sosiaalisen identiteetti-projektin kanssa. Se rakentuu persoonallisten itseilmaisujen kautta erottamalla yksilön erilaiseksi kuin muut. Ammattiopintojen alkuvaiheessa persoonallinen musiikki-identiteetti on vielä melko eriytymätön. Opiskelijat näkivät itsensä soittajina ja muusikkoina erittelemättä identiteettiään tarkemmin. Hirvosen tutkimuksen edetessä opiskelijoiden kertomuksissa tuli esiin painotuseroja oman musiikki-identiteetin hahmottamisessa. Hirvonen toteaa musiikin alalla erilaisten saavutusten ja niiden kautta saatavan tunnustuksen olevan merkittäviä persoonallisen musiikki-identiteetin muotoutumisen kannalta. Erityisesti musiikkikilpailut ovat hänestä tällä hetkellä tyypillinen foorumi, jolla muista voi erottua.

Persoonallinen muusikkoidentiteetti muodostuu mielestäni myös juuri ammattiopintojen aikana. Siihen asti ainakaan omat opintoni eivät olleet kovin päämäärätietoisia, enkä muutenkaan niin kovasti miettinyt sitä, mikä olen ja, miten minun pitäisi kehittyä. Ammattiopintoja tehdessäni minulla on ollut suuri halu kehittyä viulistina. Se tarkoittaa omien konserttien kuuntelua nauhalta ja niistä saadun palautteen huomioimista. Opiskeluaikana tulee kuunneltua paljon myös muiden viulistien konsertteja, jolloin saa vertailukohtaa. Myös viulistiystävien palaute on rehellistä ja kannustavaa, ja erilaista kun lautakuntien. Kaikki tämä auttaa muodostamaan yksityiskohtaisempaa kuvaa itsestä muusikkona. Itseä ei tarkkaile vaan suorittajana ja pohdi sitä miten tietty yksittäinen esiintyminen on onnistunut. Omasta soitosta oppii huomaamaan omat tekniset vahvuudet ja heikkoudet, oman soiton persoonallisuuden ja sen minkä tyyliä musiikille antaa soitollaan eniten oikeutta. Havainnointi muuttuu tarkemmaksi ja oppii huomioimaan kehityskaaren. Näin alkaa

ymmärtää itseään enemmän myös persoonana. Minkälaisissa esiintymistilanteissa olen eniten omalla maaperälläni? Solistina, kamarimuusikkona, orkesterimuusikkona? Vai olenko esiintyjä ollenkaan? Viihdynkö paremmin toimiessani lasten kanssa, opettajana?

3.2 Muusikosta opettajaksi

Kaija Huhtanen on tutkimuksessaan *Pianistista pedagogiksi* (2004) muun muassa perehtynyt kansainvälisiin tutkimuksiin pianistien siirtymistä pianisteista opettajiksi. Hän esittelee Bouijin (2000) tutkimuksen, joka tuo esiin ruotsalaisten musiikinopiskelijoiden vallitsevan kilpailun päästä esiintyjäksi. Bouijin tutkimuksen mukaan yksilön, joka ei onnistu pysyttelemään esiintyjänä, on ryhdyttävä opettajaksi. Hänen mukaansa toisinpäin siirtymistä - opettajasta esiintyjäksi - ei tapahdu koskaan. Tutkimuksen mukaan arvostetuinta ja vaikeinta on siis olla esiintyjä. Se on siis huippuluokan rooli-identiteetti. Huhtanen viittaa seuraavaksi Robertsinkin (2000) tutkimukseen, jonka mukaan musiikkikoulutuksen aikana on käynnissä monia roolin konstruoinen strategioita, jotka tukevat nimenomaan ”esiintyjä”-identiteetin rakentumista. Robertsinkin mielestä olisi erittäin toivottavaa, että koulutus tukisi opiskelijoita tekemään siirtymän musiikin opettajiksi – vieläpä ylpeinä eikä minään epäonnistuneina esiintyjinä. (Huhtanen 2004, 102).

Huhtanen toteaa musiikkikoulutuksen tukevan nimenomaan ”esiintyjä”-identiteetin rakentumista. Kyllä se omasta mielestäniikin paljon tukee sitä. Toisaalta opettajalinjalla opiskelevana olen saanut paljon harjoittelua ja kursseja opettajan työtä varten. En koe, ettei koulutusohjelmani valmistaisi minua myös siihen työhön. Ainoa asia, joka mielestäni puuttuu, ovat työelämäkontaktit. Oman ammatti-identiteettini suuntautumista ja vahvistumista auttaisi se, jos saisi tehdä työharjoittelujaksoja oikeassa työyhteisössä. Siinä näkisi paremmin työn hyvät ja huonot puolet. Haluaisin opettaa määrätyn ajan musiikkiopistossa. Saisi kokea miltä tuntuu, kun oppilaita tulee tunnille yksi toisensa perään koko päivän ajan. Saisi myös kokeilla vetää oppilasorkesteria ja arvioida toisten oppilaiden tasosuoritteita. Sen jälkeen haluaisin soittaa samanmittaisen ajan sinfoniaorkesterissa. Saisin kokea miltä tuntuu, kun ohjelmistoa valmistetaan nopeaan tahtiin, ja se on silti hallittava. Näkisin myös ison

työyhteisön hyvät ja huonot puolet. Ennen kaikkea saisin vähän tuntumaa siihen, kummasta työstä voisin pidemmällä tähtäimellä pitää enemmän. Huhtanen (2004, 102) kiteyttää tutkittavistaan, ettei heidän kohdallaan tapahtunut ammatin valitsemista, ainakaan opettajan ammatin. Hän toteaa ongelmalliseksi sen, että vaikka on harjoiteltu paljon repertuaaria, se ei vastaa musiikkiopistossa opetettavaa ohjelmistoa. Hän toteaa myös erään haastattelemansa Monican haastattelussa käyvän ilmi luopumisen itselle rakkaasta soittimesta.

3.3 Opettajan ammatti-identiteetin muodostuminen

Tuula Siitosen pro gradu tutkielmassa (2005) pohditaan musiikinopettajuutta ja nykypäivän haasteita sille. Siitosen lähdemateriaalina on Niemisen teos Opettajien ammatillinen kehitys, josta käy ilmi, että viimeaikaisissa opettajan kasvua koskevissa tutkimuksissa opettajaksi kasvua tarkastellaan monivaiheisena ja jatkuvana oppimisena. Opettamaan oppimista kuvaillaan kokonaisvaltaisena kehitysjatkumona, jossa yhdistyvät opettajan tiedolliset ja taidolliset valmiudet omaa persoonaa koskeviin olettamuksiin. Opettaja nähdään aktiivisena oppijana. Siitonen viittaa Haverisen ja Martikaisen teokseen Opetuksen tutkimus opettajan pedagogisen ajattelun kehittäjänä. Heidän mukaansa musiikkioppilaitosjärjestelmän uudistumisen johdosta opettaja kohtaa uusia haasteita ja vaatimuksia, joihin hänellä ei välttämättä ole eväitä koulutuksensa tai aikaisempien kokemustensa perusteella.

Opettajan ammatilliselle kasvulle ja uudistumistarpeelle antanee kirjoittajien mielestä lisäpontta se, että sekä opetussisältöihin että –menetelmiin liittyvät valinnanmahdollisuudet kasvavat. Heistä vaikuttaakin siltä, että pedagogisen ajattelun ja osaamisen, eli opettajan kyvyn perustella ratkaisujaan myös teoreettisesti, merkitys tulee kasvamaan soitonopetuksessa. Se on mielestäni aivan oikein. Kokeneet ja työnsä hyvin osaavat opettajat pystyvät selittämään ja selittävätkin tekniikkaa opettaessaan, miksi heidän mielestään tietty asia tehdään juuri tietyllä tavalla. Tietysti samoista asioista voidaan olla montaa mieltä, mutta mielestäni sellainen opettaja on uskottava, joka pystyy perustelevaan kantansa. Myös nuori opettaja pystyy mielestäni paremmin opettamaan asioita eteenpäin, kun hän selvittänyt itselleen miten joku asia tehdään, ja miksi se tehdään juuri tietyllä tavalla. Siitonen esittää vielä lisää näkökulmaa asiaan

Järvisen, Koiviston ja Poikelan teoksesta *Oppiminen työssä ja työyhteisössä*. Heistä opettajan kyetessä yhdistämään teoriaa ja käytäntöä on tuloksena ammatillisesta harjaantumisesta arvokasta kokemustietoa ja ajan kuluessa muuntuva ns. hiljaista tietoa. Tämän yhdistelyn loppupäässä on taitavaa ja sujuvaa osaamista, jota muodollisessa koulutuksessa ei voida vielä saavuttaa. (Siitonen 2005, 12-13)

Käytännössä mielestäni nuori opettaja aloittaa pakostakin opettajan työn käyttämällä itselleen opetettua tietoa. Oppilaan kanssa vuorovaikutuksessa saa paljon palautetta opetuksestaan. Näin huomattaessaan, että joku itselle opetettu tai itse hankittu tieto ei toimikaan, on sitä mahdollista muuttaa. Siitosen pro gradusta löytyy Silkelän lainaus Knowlesilta, joka luettelee opettajan rooli-identiteettiin vaikuttavina tekijöinä muun muassa lapsuuden aikaiset kokemukset, persoonallisuuden, sosiaaliset taidot, omien opettajien luomat opettajaroolimallit sekä läheiset ihmiset. Opettamiseen ja oppimiseen liitetyt mielikuvat ja ennakko-odotukset, uskomukset ja asenteet muodostavat ammatillisen sosialisoinnin viitekehyksen opettajan ammattiin. (Siitonen 2005, 34)

Airi Hirvosen tutkimuksen mukaan soitonopettajuudessa on kyse soitonopettajaidentiteetin vahvistumisesta. Sitä on kuitenkin edeltänyt samastuminen esittävän säveltaiteen kentässä toimiviin toisiin soittajiin. Hirvosen mielestä ammatillinen samastuminen ja muusikkoidentiteetin syntyminen ovat lähtötilanne soitonopettajuudelle. (Hirvonen 2002, 74). Tämä on mielestäni hyvin tärkeä tieto, ja vahvistaa tämänhetkistä käsitystäni opettajan identiteetin muodostumisesta. Ensin siis hankitaan muusikkoidentiteetti, ja vasta sen jälkeen se muokkautuu soitonopettajaidentiteetiksi. Muusikkoidentiteetin muokkautuessa hankitaan tämä tärkeä oma soittotaito, joka on pohjana opettajan työssä. Opettajalla on mielestäni oltava vahva muusikkoidentiteetti etenkin vanhempia oppilaita opettaessaan. Se on yksi suuri uskottavuustekijä. Parasta olisi jos opettaja konsertoisi säännöllisesti soittaen esimerkiksi kamarimusiikkia. Näin ollen oppilaat saisivat nähdä opettajansa esiintyvänä taiteilijana ja tämä olisi heille myös muusikkoesikuva.

Kaija Huhtasen mukaan koulutus ja työelämä eivät ole ainoita tekijöitä, jotka vaikuttavat opettajana toimimiseen. Kokemukset soitto-oppilaana olemisesta ovat tärkeitä alettaessa itse opettaa. Vuosien myötä kertyneet kokemukset toimivat

henkisenä pääomana omassa opetustyössä. Huhtasen mukaan soitonopettajaidentiteetin omaksuminen tapahtuu ajan myötä, ja on monelle pitkä prosessi. (Huhtanen 2004, 110-111, 145).

Itse ajattelen pitkäaikaista opettajaani esikuvanani. Hän on hyvä lasten ja nuorten opettaja, tarkka ja vaativa, mutta mielestäni otti yksilöt hyvin huomioon. Hän on toiminut omalla musiikkiurallani innostajana ja koen vertaavani itseäni opettajana häneen. Hän ikään kuin toimii mallina hyvästä opettajasta. On kuitenkin toki otettava huomioon jokaisen oma opettajapersoonaa. Sen kuuluukin olla yksilöllinen eikä sitä pidä verrata muihin. Jokainen on jollekin oppilaalle inspiroiva opettaja juuri sen takia, että heidän persoonansa sopivat yhteen, tai koska opettaja on omalla olemuksellaan innostava esikuva.

Huhtanen kuvaa siirtymänä toiseen kulttuuriin sitä, kun soittajan identiteetillä varustettu nuori ammattilainen siirtyy opetustyöhön. Hänen mielestään silloin muodostuu avainkysymykseksi se, miten tiiviiksi hänen identiteettinsä on rakentunut. Siis pystyykö se joustamaan ja sopeutumaan uuteen ympäristöön, silti unohtamatta oleellista – rakkautta musiikkiin? Huhtasen mukaan siirryttäessä opettamaan tuoreen soitonopettajan identiteetti tulee haastetuksi. Työnteon todellisuus koostuu harrastamiseen orientoituneista lapsista ja nuorista, näiden vanhemmista, opettajakollegoista sekä musiikkioppilaitoksesta systeeminä. Onkin vaikea opiskelijana kuvitella työn koko sisältö. Ensimmäinen haaste on jo suuri luokka viuluoppilaita, joiden harrastus pitäisi saada jatkumaan opettajan vaihdoksesta huolimatta. Uutena opettajana kaikki energia kuitenkin menee varmasti jo siihen, että jaksaa opettaa kaikki oppilaat joka viikko. Suunnittelu vie kaiken oman ajan, oman opetuksen arvioiminen jää jonnekin tulevaisuuteen, jolloin itse opettamiseen on toivottavasti löytynyt rutiini. Sitten vasta päästään siihen mielenkiintoiseen vaiheeseen, jossa arvioidaan omaa opetusta.

Huhtanen haastatteli aiheesta naisopettajia. He olivat saaneet koko opiskeluvaiheensa ajan tunnustusta identiteetilleen antamalla näyttöjä soittamisellaan. Nytkin lasten ja nuorten opettajina heidän oletettiin antavan näyttöjä työstään. Tehty työ ilmenee tuomalla oppilaat esiin esiintymisten, kilpailemisen, tutkintojen ja kamarimusiikkikokoonpanojen yhteydessä. Ollakseen uskottava pätevä opettajana

on työstä oltava julkisia tuloksia. Huhtanen ymmärtää erään haastattelemansa Monikan mainitseman työn raskauden: Pienten lasten kanssa on jakettava ahkeroida pitkään, ennen kuin näkyviä tuloksia päästään esittelemään. (2004, 113-114).

4 TYÖELÄMÄSSÄ TOIMIVIEN KÄSITYKSET AMMATTI-IDENTITEETTINSÄ RAKENTUMISESTA

4.1 Haastateltujen tausta

Haastattelin työhöni kolmea viulistia ja yhtä alttoviulistia. Yritin löytää haastateltavikseni ennakkotietoihin perustuen selkeitä muusikoita, selkeitä opettajia, ja muusikko-opettajia. Haastattelulle antoivat runkoa etukäteen valmistelemäni kysymykset. Haastattelutilanne oli kuitenkin melko vapaa. Haastateltavat saivat puhua, minä pidin haastattelua kasassa ja ohjasin sitä oikeaan suuntaan. Tapasin jokaisen haastatellun yhden kerran, ja haastattelutilanne kesti noin 30 minuuttia. Litteroin haastattelut nauhalta, ja sen jälkeen käsittelin niitä teksteinä.

Sirkka (nimi muutettu) on 61-vuotias henkilö, joka on tehnyt koko uransa ajan sekä muusikon että opettajan töitä. Hän on valmistunut Sibelius Akatemian solistiselta linjalta, ja tehnyt siellä lisäksi diplomoin. Hän on tehnyt ensimmäiset kaksikymmentä vuotta sekä opettajan että orkesterimuusikon töitä, vuorotellen sitä kumpi on päätyö. Lopulta hän on kuitenkin jättänyt orkesteriviran, ja siirtynyt ammattikorkeakouluun opettajaksi. Hän on koko uransa ajan soittanut aktiivisesti myös kamarimusiikkia.

Kari (nimi muutettu) on 51-vuotias, ja on valmistumisen jälkeistä kolmen vuoden mittaista lehtoraattia lukuun ottamatta tehnyt koko uransa muusikon töitä. Hän on tehnyt opettajan opinnot konservatoriossa, lisäksi diplomoin Sibelius Akatemiassa ja jatkotutkinnon ulkomailla. Hänellä on virka orkesterissa, mutta hän tekee keikkoja myös muihin orkestereihin. Lisäksi hän soittaa kamarimusiikkikokoonpanoissa.

Päivi (nimi muutettu) on 44-vuotias. Hän on opiskellut viulunsoitonopettajaksi konservatoriossa, ja lisäksi musiikinopettajaksi yliopistossa. Hän on saanut opettajan viran heti valmistumisensa jälkeen. Hän on toiminut tuuraajana sinfoniaorkesterissa, ja tehnyt kamarimusiikkia opettajan työn lisäksi.

Tuula (nimi muutettu) on 39-vuotias. Hän on opiskellut konservatoriossa viulunsoiton opettajaksi, ja tehnyt sen jälkeen 2,5-vuotiset jatko-opinnot eli musiikkiopiston lehtorin paperit. Hän toimi opiskeluaikanaan kahdeksan vuotta sivutoimisena

viulunsoitonopettajana, lisäksi hän on opiskelujen välissä tehnyt vuoden sijaisuuden orkesteriin, ja hänellä on valmistuttuaan ollut kaksi vuotta opettajan virka. 2000-luvulla haastateltava on tehnyt sijaisuuksia orkesteriin ja musiikkioppilaitoksiin (musiikkiopistot ja ammattikorkeakoulu).

4.2 Ammatti-identiteetin muodostumisen vaiheet haastatelluilla

Kun kysyn siitä, milloin Sirkka tiesi haluavansa opiskella musiikkia ammatiksi, löytyy häneltä heti selvä vastaus. Hän vaihtoi soitinta lukioon mennessä, jolloin syntyi aivan uusi innostus soittoon:

”Mutta sit kun mä sain sen alton ni jotenkin se kolahti. Se oli niin kun mun instrumentti, ja silloin mä niin kun päätin et tästä tulee mun ammatti. Mutta en mä siitäkään osaa sanoa et osasinko mä haluta opettajaks tai muusikoks.”

Sirkka pääsi vuonna 1967 Sibelius Akatemiaan opiskelemaan. Siellä hän opiskeli solistisella linjalla, joten kaikki opetuskokemus on hankittu ”kantapään kautta” tai ”kerätty vaan”. Haastattelun aikana selviää, että haastatellulla ei ole ollut opiskeluaikoina tai työelämän alussa tarvetta ratkaista ammatti-identiteettiään joko opettajan tai muusikon suuntaan:

”Mä voisin kertoa et kun se aika oli niin ihana että tota joka puolella se niinku räjähti tää musiikkielämä Suomessa just silloin 60-luvun lopussa, että joka puolella oli opettajan ja orkesterin paikkoja. Et mä tein varmaan ensimmäiset 20 vuotta mä tein molempia. Mulla saatto olla päätyö orkesterissa ja sit mä sen lisäksi opetin tai päinvastoin.”

Haastatellun mielestä se olikin kaikista mielekkäintä kun sai tehdä molempia töitä. Hän kertoo, että siihen aikaan se oli mahdollista, koska orkesterit eivät tehneet niin paljoa konsertteja kuin nykyään. Sirkka kokee siis omaavansa tasapuolisesti opettajan ja muusikon ammatti-identiteetin. Haastattelun lopussa hän kuitenkin löytää yhden kohdan uraltaan, jolloin hänellä selkeästi oli muusikon identiteetti. Hänelle tarjottiin lehtorin virkaa ammattikorkeakoulussa yhdessä vaiheessa uraansa, mitä ennen hän oli ollut neljä vuotta orkesterissa töissä. Siinä kohtaa hän joutui osittain olosuhteiden

pakosta valitsemaan opettajan työn ja jättämään orkesteripaikan, mikä oli hänelle kova paikka. Sirkka ei koe, että hänellä olisi ollut ongelmia ammatti-identiteetin muodostamisessa. Hänen mukaansa alttoviulistin pitää muutenkin olla joustava ja mukautua milloin toiseen viuluun, milloin selloon jne. *”Identiteettikin menee ihan kivasti ni sekä muusikkona että opettajana.”*

Karilla myös selkeni se, että musiikista tulee hänelle ammatti, 16-vuotiaana. Tähän asti hän oli soittanut kahta soitinta. Siinä vaiheessa kaupunkiin tuli venäläinen opettaja.

”Ja hänen periodien aikana se selkis, tai oikeestaan mä jätin kaikki muut. - - Mut sit piti tehdä valinta et kumpaa jatkaa ja siinä se kristallisoitu kyllä sitten kirkkaasti tää uravalinta.”

Haastatellulla ei ollut siinä vaiheessa tietoa siitä, haluaisiko hän tehdä tulevaisuudessa muusikon vai opettajan työtä. Hän halusi kuitenkin tehdä työtä musiikin parissa, viulu soittimenaan. Opettajaopintojen jälkeen hän teki diplomin, ja vielä sen jälkeen jatko-opintoja ulkomailla. Karin mielestä hän ei valmistuttuaankaan tehnyt päätöstä siitä, haluaako tehdä opettajan vai muusikon töitä. Hän kokeili opettamista saatuaan lehtoraatin konservatoriolta. Hänen silloista ammatti-identiteettiään voisi hänestä parhaiten kuvastaa muusikko-opettaja. Haastateltu opetti kolme vuotta, mutta soitti koko ajan aktiivisesti myös eri kokoonpanoissa. Muusikkous tuli siis vahvana rinnalla. Kolmen vuoden opetustyön jälkeen Kari haki paikkaa orkesterista, ja on jäänyt sille tielleen. Nykyään hän kokee omaavansa muusikon ammatti-identiteetin. Hän ei opeta ollenkaan, eikä tällä hetkellä ainakaan usko siirtyvänsä enää opettajan hommiin. Kari ei ole kokenut ongelmaksi identiteetin muodostumista. Se onkin mennyt työn myötä muusikko-opettajasta muusikoksi. Hän sanoo huomanneensa opetusaikanaan, ettei kuitenkaan kokenut sitä työtä omakseen.

Päivi niin ikään kokee lukioaikana selkiytyneen halun opiskella musiikin ammattilaiseksi. Hänen isänsä ja vanhempi siskonsa ovat muusikoita, ja musiikki kuului lapsuuteen soiton ja laulun muodossa. Haastateltava pääsi opiskelemaan sekä konservatorioon että yliopistoon musiikkikasvatukselle. Hän valmistui molemmista.

Hän halusi orkesterimuusikoksi ja hakikin yhtä paikkaa. Päivi kuitenkin sai melkein heti valmistuttuaan paikan musiikkikoululta ja otti sen vastaan.

”Ja mä oon aina tykänny opettaa, mutta oisin mä kyllä tykänny soittaa kyllä orkesterissa mutta. Monestihan asiat menee niin että ainakin sitten jälkikäteen kun ajattelee ni ihan parhain päin että mä luulen et mulle on ollu kuitenkin parempi tää, tää opetushomma.”

Hän sanoo aina tykänneensä opettaa, mutta monipuolisuus on ollut tärkeää. Hän onkin musisoanut eri kokoonpanoissa ja käynyt keikalla sinfoniaorkesterissa. Päivi kokee opiskeluaikoina omanneensa muusikon ammatti-identiteetin. Opettajan työssä etenkin hänen mielestään kokemus on valttia, ja nuorena opettajana tuntee itsensä melko epävarmaksi. Ja koska nuorena on hyvä soittokunto ja harjoittelee paljon, niin tuntee itsensä enemmän muusikoksi. Nykyään haastateltu pitää itseään täysin opettajana. Kun kysyn, että voisiko sanoa hänen ajautuneen opettajan työhön, hän tavallaan myöntää sen. Päivi kuitenkin näkee asian enemmän niin, että ”tilanteita tulee ja niihin tartutaan”. Päivi ei ole pitänyt ammatti-identiteetin muodostumista ongelmallisena. Hän on lähinnä puntaroinut eri ammattien eri puolia. Haastateltava on valmistunut sekä viulunsoitonopettajaksi että musiikin opettajaksi. Hän pohtiikin, että olisi ollut varmaan tyytyväinen kummassa tahansa niistä töistä. Orkesterityöstä hän olisi tykännyt myös, mutta kokee, että opettajan työ on mahdollisesti ollut hänelle sopivampi.

Tuula muistelee päätöksen musiikkialalle lähtemisestä muotoutuneen viimeistään lukion ensimmäisellä luokalla. Hänen isänsä on myös muusikko, ja hän kokee sen mahdollisesti olleen osatekijä. Hänellä oli suuri halu soittaa, mutta lukion kolmannella häntä alkoi jo kiinnostaa myös se, miten näitä asioita voisi opettaa pienille oppilaille. Enimmäkseen innostus liittyi silti vielä silloin omaan soittamiseen. Tuula aloitti opinnot konservatoriossa opettajalinjalla. Silloin päästessään todella hyvälle opettajalle, ja uuden viulun soiton maailman avautuessa hänelle sekä teknisesti että musiikillisesti, hänessä heräsi taas ajatus lähteä viemään tätä oppia eteenpäin pienille lapsille. Häntä kiehtoi ajatus, että pystyisi heti opettamaan asioita ”tietyllä lailla oikein”. Sitä kautta hän kokee, että hänessä lähti voimakkaasti kasvamaan opettajuus.

Haastateltava kokee, että hänellä oli siinä vaiheessa enemmän muusikkoidentiteetti, mutta siellä oli jo myös kiinnostus opettamiseen.

”Mulla oli valtava halu oppia soittamaan viulua niin hyvin kun mahdollista, että suurin halu oli, intohimo oli siihen omaan viulun soittoon ja siihen soittamiseen, että se oli ehdottomasti se oli ykkösjuttu. Siis se oli ehdoton ykkönen mutta mua kiinnosti myöskin opettaminen.”

Tuula teki perusopintojen lisäksi jatko-opinnot konservatoriolla, eli silloiset musiikkiopiston lehtorin paperit. Hän opetti melkein koko opiskeluaikansa sivutoimisesti musiikkiopistossa, ja teki lisäksi välissä vuoden sijaisuuden orkesteriin. Valmistumisensa jälkeen hän haki opettajan töitä. Silloin ei ollut auki virkoja orkesterissa. Siinä vaiheessa Tuulalla ei ollut suuntautunut ammatti-identiteetti kummallekaan puolelle.

”Ja siinä vaiheessa se identiteetti, multa moni kysy aina sitä - - et kumpaa sä oikeen haluat tehdä, ni en mä osannu vastata vielä siinä vaiheessa et kumpaa mä haluan tehdä, tai mulla oli hirmu voimakkaana se oma soittoidentiteetti siellä myöskin.”

Hän kokee, että vasta 2000-luvulla hänellä on alkanut muotoutua se, kumpi hänen identiteettinsä on. Tuula näki molemmissa töissä hyvät ja huonot puolet, mutta lopulta hän on päätenyt siihen, että opettajan työ on hänelle parempi kuin orkesterimuusikon työ. Hän on silti sitä mieltä, että haluaisi mieluiten tehdä molempia. Hän tekisi mieluiten päivätyönään opetustyötä, mutta lisäksi keikkoja orkesteriin aina kun pystyisi. Vaikka Tuula kertoo kokeneensa itsensä opiskeluaikoina enemmän muusikoksi, ei hän ole kokenut millään tavalla ristiriitaiseksi lähteä opetushommiin. Häntä ovatkin koko ajan kiinnostaneet molemmat puolet. Ja vaikka hän on tehnyt opettajan työtä, on oma muusikkous pysynyt hyvin vahvana rinnalla. Hänellä onkin identiteetin muodostuminen siirtynyt niin, että hän on ratkaissut sen vasta 2000-luvulla. Haastattelun perusteella tulkitsisin hänet nykyään opettaja-muusikoksi siksi, että hän on tehnyt päätöksen, että haluaa tehdä päivätyönsä opetuksen parissa. Muuten Tuula olisi mielestäni tasavahva muusikko ja opettaja ammatti-identiteetiltään.

4.3 Muusikkous vastaan opettajuus

Sirkan mukaan se, että hän on pystynyt pitkän aikaa yhdistämään muusikon ja opettajan työt, on ollut parasta. ”*Musta ne vaan kuulu elämään molemmat.*” Hänen mielestään parasta orkesterityössä ovat ne hienot elämykset, kun on joku hyvä kapellimestari ja hieno teos. Sellaista flow’ta ei hänen mukaansa opetustyössä koe. Toisaalta Sirkka pitää kovasti työskentelystä lasten ja nuorten kanssa, mikä puoltaa opetustyötä. Haastateltavan mielestä opetustyö on kuitenkin melko yksinäistä työtä, vaikka se sitten viedäänkin kollegoille arvioitavaksi. Ammattikorkeakoulussa nuorten ihmisten opettaminen on hänen mielestään virkistävää. Nuorilla on ideoita ja idealismia, mikä pitää itsensäkin ajassa kiinni. Sirkka epäilee, että mahdollisesti lasten opettaminen on niin kivaa siksi, että hän pitää lapsista kovasti. Lapset ovat mahdollisesti kuitenkin muuttuneet, koska sitoutumista musiikin harrastamiseen ei enää tahdo löytyä samalla tavalla kuin ennen. Sitoutumisen puute voi tosin johtua myös vanhempien tuen puuttumisesta. Hänen mielestään parasta soittaessa orkesterissa tai kamarimusiikkia on se, että voi oppia muilta muusikoilta. Etenkin kamarimusiikissa, jossa itse voi vaikuttaa musiikilliseen lopputulokseen, on Sirkan mielestä työstämisvaihe erityisen mielenkiintoinen. Useimmiten konserttitilanne ei kuitenkaan ole se kiinnostavin osa. Siinä kohtaa itsekritiikki tulee usein väliin ja estää hetkestä nauttimisen.

Karin mielestä muusikkona toimimisessa motivoi se, että saa itse tehdä musiikkia, ja tietysti musiikki kiinnostaa. Jos toimii rivimuusikkona, on vastuussa vain itsestään. Haastateltavalla itsellään vastuu on isompi, mutta sen tyylinen vastuu, joka opettajalla on, ei hänen mielestään hänelle käynyt. Karia kiehtoo muusikon työssä se, että edetään melko nopeassa tempossa koko ajan. Koko ajan tapahtuu erilaista, kollegat vaihtuvat, kapellimestarit vaihtuvat, ohjelma vaihtuu jne. Opettaminen taas on hänen mielestään melko staattista: pitkäjänteistä työtä, mihin tietysti vaikuttaa opettajan ja oppilaan keskinäiset suhteet, oppilaan taso ja kehittymismahdollisuudet. ”*Mä tykkään vähän enemmän ”actionista”, sanotaan näin.*” Kari pohtii vielä aikaansa opettajana:

”Se on kyllä jännä et siitä opettamisesta, okei onhan siitä kyllä aikaa, se oli sillon 80-luvulla mut tuota noin niin et ei oo niin kun osannu jäädä sitä aikaa

niin kuin silleen ikävöimään. Et kyllä se mun mielestä niin kun kertoo niin kun siitä et kaikki ei kaikille, oo kaikkien bisnestä sit kuitenkin.”

Päivi vertaa aluksi koulun musiikinopettajan ja viulunsoitonopettajan työtä. Erityisesti perheelliselle hänen mielestään olisi koulunopettajan työ erityisen hyvä. Silloin olisi päivät töissä, kun lapset ovat koulussa. Viulunsoitonopettajan työ on iltatyötä. Toisaalta työ koulussa on paljon rauhattomampaa, kun taas viulutunnilla saa olla rauhassa oppilaan kanssa, ja tehdä todella vapaasti omalla tyylillä työtään. Päivi kokee, että viulutunneilla pääsee myös laajemman musiikin alueen äärelle kuin koulussa. Lisäksi hän saa nykyisessä työssään yksilöopetuksen lisäksi vetää kahta orkesteria. Hänestä hienointa opetustyössä on tietysti se, että saa olla musiikin kanssa tekemisissä.

”Sehän se on ihan kaiken suola, että ite innostuu niistä asioista, niistä kappaleista, siitä soivasta lopputuloksesta. Minkä nyt tietysti siis pienten orkestereiden kanssa, eihän se oo siis, se innostus ja se silmien kirkkaus siinä nyt innostaa, eikä ihan se, et se on viimesen päälle täydellistä.”

Päivistä on hienoa, että voi jakaa musiikin sanomaa lapsille. *”Se hieno asia mitä musiikki voi ihmisille antaa ja sit ne taidot mitä voi jäädä käteen.”* Hänestä on ollut ilahduttavaa törmätä vanhoihin oppilaisiin kadulla ja saada myönteistä palautetta. Hän on iloinen, jos näillä jo aktiivisen musiikkiharrastuksensa lopettaneilla viulu on jollain tavalla vielä elämässä mukana. Mutta toisaalta opettajalla pitää olla taito opettaa oppilaitaan niin, että heistä voi tulla myöhemmin musiikin ammattilaisia. Päiviä motivoi opettajan työssä se, ettei siinä koskaan tule valmiiksi. Lisäksi työn itsenäisyys, vuorovaikutus ja lasten palaute motivoivat kovasti. Muusikkona toimiminen taas virkistää hänestä *”ihan hirveästi”*. Hänestä on hienoa aina kun oppii jonkun pienenkin uuden asian itse, ja voi lähteä jakamaan sitä eteenpäin. Oma soittaminen lisää myös innostusta kovasti.

Tuula kokee saaneensa tehdä sekä opettajan että orkesterimuusikon töitä pitkään, ja saaneensa siten nähdä molempien töiden hyvät ja huonot puolet. Hänestä opettaminen on mahtavaa jos oppilas harjoittelee ja tekee töitä. Se motivoi häntä opettajana todella

paljon. Jos luokka olisi täynnä sellaisia oppilaita, ei hänen mielestään sen parempaa työtä voisi ollakaan.

”Siis se ois aivan mahtavaa, et mä näkisin koko ajan, mä pystyisin rakentamaan, mä näkisin et okei toi homma ei etene, nyt mun täytyy kiinnittää tohon asiaan huomiota, mä lähen rakentaan tota, ja koko ajan mä näkisin et se mun työ alkaa kantaa hedelmää mitä mä teen.”

Tuulan mielestä opetustyön huono puoli on se, että se on niin riippuvainen oppilaasta. Jos oppilas tulee joka kerta tunnille soittamaan samaa kappaletta, eikä harjoittele koskaan, ei se motivoi opettajaa millään tavalla.

”Ja siinä on vaikee olla niinku innostunu ja eikä siinä enää löydäkään uusia lähestymistapoja, et ne alkaa yksinkertaisesti loppumaan et siinä aletaan niinku pyörittää kun vanhaa levyä ja se ei oo tietenkään kivaa.”

Toisaalta Tuulan mielestä opettajan pitäisi enemmänkin, kuin mitä musiikkiopiston suoritusten puitteissa on mahdollista, kyetä muokkaamaan opetustaan vastaamaan oppilaan tarpeita ja erilaisia oppijoita. Tämäkin haastateltava toteaa opetustyön huonoksi puoleksi työpäivän aikataulut. Perheelliselle on hankalaa, etenkin siinä vaiheessa kun lapset menevät kouluun, saada aikataulut järjestymään. Lapset ovat päivät koulussa, ja äiti illat töissä. Orkesterityössä onkin juuri työajat hyvä puoli, vaikka haastateltavan mielestä siinäkin on tapahtunut paljon muutoksia. Normaalien päiväharjoitusten lisäksi orkesterissa on paljon ilta- ja viikonlopputöitä. Opetustyössä Tuulan mielestä oli työaika mikä tahansa, se on aina säännöllinen. Orkesterityössä taas se vaihtelee koko ajan.

Orkesterityössä on haastatellusta ihanaa se, että on tietysti ihanaa saada soittaa. Hänen mielestään orkesterityö on kuitenkin stressaavaa. Se on haastateltavalle ollut suurin syy siihen, miksi hän on pikkuhiljaa kääntynyt opetustyön kannalle. Orkesterissa soittaessa vaaditaan hyvää prima vista –taitoa, ja nopeaa nuottien omaksumista. Stemmat voivat olla hyvin haastavia, ja itse on vastuussa niiden osaamisesta. Sen vuoksi Tuulasta orkesterityön kanssa on enemmän naimisissa, koska stemmoja pitää harjoitella kotona. Hänestä orkesterissa työskennellessään olisikin tärkeää opetella antamaan virheet itselleen anteeksi. Liika täydellisyys tavoittelu aiheuttaa paljon

stressiä, kun kaikkea ei voi millään soittaa virheettömästi. Lisäksi Tuulan mielestä orkesterissa soittaessa tietynlainen soittotaito ruostuu. Orkesterissa soitetaan paljon ohjelmistoa, ja kaikki keskittyminen menee siihen, että soittaa oikein. Soitosta tulee näin hiukan huolimatonta ja siitä lähtee tietty laatu pois.

”Kun orkesterissa käy keikoilla se on puhdasta iloa. Tuntuu uskomattomalta että saa vielä palkkionkin, kun se ei tunnu työltä. Mutta jos sitä tekee jatkuvasti muuttuu työ stressaavaksi ja soitosta voi kadota ilo!”

Kun vertaillaan, miten haastatellut ovat kokeneet opettajan ja muusikon puolet itsessään, kaikista neljästä haastateltavasta voitaisiin todeta, että heillä kaikilla on ollut soitto ykkössijalla opiskeluaikana. Yhtä lukuun ottamatta he ovat kuitenkin opettaneet myös. Yksi mainitsi opettamisen tulleen siinä sivussa, ja toinen koki olleensa hyvin kiinnostunut opettamisesta, mutta oman soiton tulleen silti ykkösenä. Kolmella haastatelluista voisi sanoa elämän ohjanneen sitä, mihin työhön päätyi. Vain yksi haastatelluista on jättänyt yhden työn, ja siirtynyt toiseen. Kuitenkaan kukaan ei varsinaisesti tehnyt valmistuttuaan päätöstä siitä, kumpaa työtä hakee. He joko päätyivät tilaisuuksien johdattamina toiseen, tai suuntautuivat toiseen myöhemmin. Ammatti-identiteetin suuntautuminen joko opettajaksi tai muusikoksi siirtyi kaikilla myöhemmäksi. Se ratkesi työelämässä olon ja siihen kunnolla tutustumisen myötä. Kukaan haastatelluista ei ole kokenut ammatti-identiteetin muodostumista ongelmalliseksi. Kaksi ensimmäistä haastateltavaa eivät mielestäni tunnu sitä edes sen enempää nuorena miettineen. Haastateltavien vertaillessa tuli sellainen kuva, että he pitivät muusikon työssä sen vaihtelevuudesta ja sen herättämistä suurista tunteista. Kuitenkin opettajan työssä taas he pitivät juuri siitä, että saa rauhassa tehdä työtä ja nähdä tuloksien syntyvän. Naispuoliset haastateltavat pohtivat vertaillessaan paljon myös sitä, mikä työ sopii parhaiten perheelliselle. Siihen ei koulun musiikinopettajan työn lisäksi löytynyt täydellistä työtä. Opettajan työtä pidettiin myös vapaampana kuin orkesterimuusikon työtä. Muusikon työ oli ainut, josta haastateltava mainitsi sen stressaavan puolen. Kaikki, jotka pitivät opettajan työstä, mainitsivat pitävänsä erityisesti myös lasten opettamisesta.

5 OLIKO AIHEESEEN TUTUSTUMISESTA HYÖTYÄ?

Aloin tutkia tätä aihetta omista syistäni johtuen. Olen valmistumiseni lähetessä pohtinut kovasti sitä, mikä minä oikein olen. Työelämässä kiinnostavat monenlaiset tehtävät. En koe olevani selkeästi opettaja enkä muusikko. Tästä oli siis paljon hyötyä. Oli kannattavaa tutustua ammatti-identiteetin rakentumiseen yleisellä tasolla. Sieltä opin, että ammatti-identiteetin muodostuminen on pitkä prosessi jota käydään kokonaisidentiteetin kehittymisen rinnalla. Ammatti-identiteetin ei siis tarvitse olla rakentunut lopulliseen muotoonsa valmistuspäivänä. Mutta on tärkeää kehittää itseään jo opiskeluaikana mahdollisimman ammattitaitoiseksi, koska se, että tuntee pärjäävänsä alalla vaikuttaa kovasti ammatti-identiteettiin. Ammatti-identiteetin muodostumisessa on etsintävaihe, joka päättyy siihen kun sitoudutaan johonkin työhön ja päätetään pysyä siinä. Huhtasen väitöskirja nostatti esiin ajatuksen siitä, vastaavatko opinnot tulevaa työelämää. Niin kuin jo totesinkin, kiinteät työharjoittelujaksot auttaisivat mielestäni paljon nuoren ammattilaisen tulevaa sopeutumista työelämään. On helpompaa samaistua johonkin ammattiryhmään kun tietää mitä sen ryhmän toiminta tarkalleen on. Toisaalta ymmärrän, että solistiset opinnot ovat hyvin tärkeä osa musiikin ammattiopintoja. Onhan oma soittotaito saatava ensin huippuunsa ennen kuin voi siirtyä työelämään.

Haastatteluista tunnuin saavan eniten itselleni, ja vastaukset joita hain. Oli mielenkiintoista huomata, ettei kellenkään haastattelemani ollut selvää suunnitelmaa heti valmistuttuaan. Töitä kylläkin, mutta se mihin he ovat lopulta päätyneet, saattaa olla jotain ihan muuta kuin mistä he ovat aloittaneet. He kaikki ovat löytäneet oman paikkansa ja työn josta pitävät. Mielestäni se kertoo siitä, että jos on realistiset käsitykset itsestä ja siitä mihin pystyy, ja lisäksi uskoa itsen, kannattaa vain hankkia hyvä koulutus ja ammattitaito, ja alkaa sen jälkeen rohkeasti hakea töitä. Jokaiselle löytyy jotain, eikä sen ensimmäisen työpaikan tarvitse olla eläkevirka. Jos sellaisia tulevaisuudessa edes on. Kaikki työ tuo kuitenkin kokemusta ja antaa suuntaa. Lisäksi sain kovasti tukea ajatukselle, että vasta työtä tehdessä oppii työn. Nuorena on kokematon, mutta työelämässä ollessa on rajattomat mahdollisuudet kehittää ammattitaitoaan.

LÄHDELUETTELO

Hirvonen, A. 2003. Pikkupianisteista musiikin ammattilaisiksi. Solistisen koulutuksen musiikinopiskelijat identiteettinsä rakentajina. Väitöskirja. Oulun yliopisto: Oulu university press.

Huhtanen, K. 2004. Pianistista soitonopettajaksi. Tarinat naisten kokemusten merkityksellistäjänä. Väitöskirja. Studia Musica 22. Sibelius-Akatemia: Hakapaino Oy.

Siitonen, T. 2005. Soitonopettajan ammatillinen kasvu – opettajuuden ulottuvuudet. Pro gradu tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Sippo, M. 2000. Sairaalasielunhoitajan ammatti-identiteetti. Suomalainen teologinen kirjallisuusseura. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Stenström, M-L. 1993. Ammattitaito ja ammatillinen kasvu. Teoksessa kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen 25-vuotisjuhlajulkaisu. Toim. Etäpelto, A & Miettinen, R. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos. Helsinki: Painatuskeskus Oy.